

МОДЕРНІЗАЦІЙНІ ЗМІНИ У ВИЩІЙ ОСВІТІ – СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ КОНТЕКСТ

*Л. І. Яковенко, д. е. н., професор, Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка, yakovenko_pdp@ukr.net*

Методологія дослідження. Результати отримані за рахунок застосування методів: узагальнення – для встановлення загальносвітових тенденцій розвитку систем освіти; аналізу – для виокремлення напрямків модернізації системи вищої освіти України; абстрагування – для з'ясування сутності процесів диверсифікації та індивідуалізації освіти.

Результати. Невід'ємною складовою процесу модернізації системи вищої освіти є її диверсифікація, яка базується на досягненнях різних галузей знань та інтегративно детермінується ними. Встановлено, що сучасна диверсифікація відображає формування нової освітньої парадигми, яка включає орієнтацію на особистість, а не суто на виробництво, а також передбачає підвищення гнучкості освітньої системи, необхідність врахування постіндустріальних вимог до результатів діяльності вищої освіти.

Доведено, що важливим напрямом модернізації є індивідуалізація навчання в освітніх системах, яка повинна бути побудована на врахуванні особистих інтересів і переваг споживачів, сформованих на основі комплексу інформації про освітні послуги, їхню якість, рейтинги вищих навчальних закладів, потреби ринку праці, а також особистих уявлень про власне місце і роль у суспільній системі. Індивідуалізація навчання також спрямовується на розв'язання проблеми гуманізації освіти.

Показано, що вітчизняна вища освіта потребує переходу до інтегрованої моделі фінансування, яка б ґрунтувалася на багатоканальному державному фінансуванні вищої освіти, кредитуванні навчання у вищому навчальному закладі, підтримці економічних суб'єктів, котрі самостійно оплачують власне навчання.

Новизна. Обґрунтовано змістовні риси процесів партнерської взаємодії між суб'єктами освітніх відносин, індивідуалізації навчання, диверсифікації системи освіти України, переходу до інтегрованої моделі фінансування вітчизняної вищої освіти.

Практична значущість. Результати дослідження можуть бути використані при проведенні практичних заходів державних органів управління, спрямованих на реформування системи освіти України.

Ключові слова: вища освіта, модернізація системи вищої освіти, індивідуалізація, диверсифікація, фінансування вищої освіти.

Література

1. Антонюк В. П. Формування та використання людського капіталу в Україні: соціально-економічна оцінка та забезпечення розвитку: Монографія / В. П. Антонюк. – НАН України Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк, 2007. – 348 с.
Antonyuk V. P. *Formuvannya ta vykorystannya lyudskoho kapitalu v Ukraini: sotsialno-ekonomichna otsinka ta zabezpechennya rozvytku* [Formation and using human capital in Ukraine: social-economic evaluation and development ensuring] Monohrafiya / V. P. Antonyuk. – NAN Ukrainy In-t ekonomiky prom-sti. – Donetsk, 2007. – 348 p.
2. Грішнова О. А. Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки / О. А. Грішнова – К. : Т-во «Знання», КОО. 2001. – 254 с.
Grishnova O. A. *Lyudskiy kapital: formuvannya v systemi osvity i profesiyanoi pidhotovky* [Human capital: formation in education system and professional preparation] / O. A. Grishnova – K. : T-vo «Znannya», KOO. 2001. – 254 p
3. Згуровський М. З. Дипломована псевдоосвіта або суперечності перехідного періоду у сфері вищої освіти України Михайло Згуровський // Дзеркало тижня. – 2006. – № 6(585). – С. 4–18.
Zhurovskiy M. Z. *Dyplomovana psevdosvita superechnosti perekhidnoho periodu u sferi vyshchoyi osvity Ukrainy* [Diploma lie-education or arguments of transitional period in higher education sphere of Ukraine]. Mykhaylo Zhurovskiy // Dzerkalo tyzhnya. – 2006. – № 6(585). – P. 4–18.
4. Каленюк І. С. Особливості регулювання ринку освітніх послуг: Монографія / І. С. Каленюк, Л. І. Цимбал. – Чернігів : ЧДІЕіУ, 2011. – 184 с.
Kalenyuk I. S. *Osoblyvosti rehulyuvannya rynku osvitnikh posluh* [Regulation peculiarity of education service market]: Monohrafiya / I. S. Kalenyuk, L. I. Tsymbal. – Chernihiv : ChDIEiU, 2011. – 184 p.
5. Яковенко Л. І. Економічні основи модернізації вищої освіти в умовах становлення економіки знань / Л. І. Яковенко, О. В. Пашченко. – Полтава : Скайтек, 2011. – 216 с.
Yakovenko L. I. *Ekonomichni osnovy modernizatsiyi vyshchoyi osvity v umovakh stanovlennya ekonomiky znan* [Economic fundamentals of High Education modernization in conditions of forming knowledge of economy] / L. I. Yakovenko, O. V. Pashchenko. – Poltava : Skaytek, 2011. – 216 p.
6. Садовничий В. Проблемы образования и науки в России и стратегия на XXI век / В. Садовничий // Проблемы теории и практики управления. – 1998. – № 2. – С. 75–79.
Sadovnichiy V. *Prpblemy obrazovaniya i nauki v Rossii i strategiya na XXI vek* [Education and science problems in Russia and strategy to XXI century]. / V. Sadovnichiy // Problemy teorii i praktiki upravleniya. – 1998. – № 2. – P. 75–79.
7. Бауман З. Индивидуализированное общество [Електронний ресурс] / Зигмунт Бауман ; [Пер. с англ. под ред. В. Л. Иноземцева]. – М., Изд-во «Логос», 2002. – 390 с. / Библиотека Гумер – Режим доступа : http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Sociolog/baum/01.php. – Загол. з екрану.
Bauman Z. *Individualizirovannoe obshchestvo* [Individual society] [Elektronniy resurs] / Zigmunt Baumen ; [Per. s angl. pod red. V. L. Inozemtseva]. – M., Izd-vo «Logos», 2002. – 390 p. / Biblioteka Gumer – Rezhym dostupu : http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Sociolog/baum/01.php. – Zagol. z ekranu.
8. Education at a Glance 2008. OECD INDICATORS : [Електронний ресурс] / Organisation for economic cooperation and development / Режим доступа : <http://www.oecd.org/dataoecd/23/46/41284038.pdf>. – Загол. з екрану.
Education at a Glance 2008. OECD INDICATORS : [Електронний ресурс] / Organisation for economic cooperation and development / Rezhym dostupu : <http://www.oecd.org/dataoecd/23/46/41284038.pdf>. – Zagol. z ekranu.
9. Яковец Ю. В. Глобализация и взаимодействие цивилизаций / Ю. В. Яковец. – М. : ЗАО Изд-во «Экономика», 2003. – 441 с.
Yakovets Yu. V. *Globalizatsiya i vzaimodeystvie tsivilizatsiy* [Globalization and interaction of civilizations] / Yu. V. Yakovets. – M. : ZAO Izd-vo «Ekonomika», 2003. – 441 p.

10. Шрейдер В. В. Индивидуализация высшего образования как фактор становления личности гражданина демократического общества [Электронный ресурс] / В. В. Шрейдер. – Режим доступа : http://www.prof.msu.ru/publ/omsk1/4_15.htm. – Загол. з экрану.
Shreyder V. V. Individualizatsiya vicshego obrazovaniya kak factor stanovleniya lichnosti grazhdanina demokraticeskogo obshchestva [Individualization of higher education as a factor of formation of the person of citizen in democratic society] [Elektronniy resurs] / V. V. Shreyder. – Rezhim dostupa: http://www.prof.msu.ru/publ/omsk1/4_15.htm.
11. Мощные университеты – университеты платежеспособные? [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.ocm.perm.ru/stat/stat_5.htm. – Загол. з экрану.
Moshchnye universitety – universitety platezhesposobnye? [Powerful universities – are universities solvent?] [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupa: http://www.ocm.perm.ru/stat/stat_5.htm.
12. Тоффлер Э. Революционное богатство: как оно будет создано и как оно изменит нашу жизнь / Элвин Тоффлер, Хейди Тоффлер ; [Пер. с англ. М. Султанова, И. Цыркун]. – М. : АСТ; АСТ МОСКВА; Профиздат, 2008. – 569 с. – (Серия «Philosophy»)
Toffler E. Revolyutsionnoe bogatstvo: kak ono budet sozdano i kak ono izmenit nashu zhizn [Revolutionary Wealth: How it will be created and how it will change our lives] / Elvin Toffler, Heydi Toffler ; [Per. s angl. M. Sultanova, I. Tsyркun]. – М. : AST; AST MOSKVA; Profizdat, 2008. – 569 p. – (Seriya «Philosophy»).
13. Сабуров Е. Образование и ноосферная экономика / Е. Сабуров // Общественные науки и современность. – 2003. – № 4. – С. 5–14.
Saburov E. Obrazovanie i noosfernaya ekonomika [Education and noosphere economy] / E. Saburov // Obshchestvennye nauki i sovremennost. – 2003. – № 4. – P. 5–14.
14. Рот С. Каковы перспективы краудсорсинга? Транснациональные стратегии открытых инноваций для предотвращения «утечки умов» из стран СНГ [Электронный ресурс] / С. Рот; [Перевод с английского]; Л. К. Пипия (сост.) «Общественные и гуманитарные науки: тенденции развития и перспективы сотрудничества». – М. : Ин-т проблем развития науки РАН, 2009. – С. 327–345. – Режим доступа : <http://ssrn.com/abstract=1876187>.
Rot S. Kakovy perspektivy kraudsorsinga? Transnatsionalnye strategii otkrytykh innovatsiy dlya predotvrashcheniya «utechki umov» iz stran SNG [What are the prospects of crowdsourcing? Transnational open innovation strategy to prevent «brain drain» from the CIS] [Elektronniy resurs] / S. Rot; [Perevod s angliyskogo]; L. K. Pipiya (sost) «Obshchestvennye i gumanitarnye nauki: tendentsii razvitiya i perspektivy sotrudnichestva». – М. : In-t problem razvitiya nauki RAN, 2009. – P. 327–345. – Rezhim dostupa : <http://ssrn.com/abstract=1876187>.
15. Co-creation: new pathways to value, Promise Corporation [Электронный ресурс] / LSE Enterprise, 2009. – Режим доступа : <http://www.promisecorp.com/newpathways/>. – Загол. з экрану.
Co-creation: new pathways to value, Promise Corporation [Elektronniy resurs] / LSE Enterprise, 2009.]. – Rezhim dostupa : <http://www.promisecorp.com/newpathways/>.